

Leipomoiden kriisi syvenee kustannusten nousun myötä

Yle uutisoi 14.10.2022, että ”Leipomoiden tuska jatkuu – kustannukset jatkavat nousuaan ja kallistuneet raaka-aineet ja energia sekä yleinen hintojen nousu syö leipomoiden kannattavuutta”. Kyseisessä artikkelissa kerrotaan kolmen pohjoissuomalaisen leipomon tilanteesta ja toimenpiteistä, joihin kohoavat kustannukset heitä pakottavat. Yksi näistä, Pulla-Jussi Ky, on jo valitettavasti joutunut lopettamaan toimintansa kokonaan, koska yrittäjän mukaan ”kustannusten nousu on ollut niin julmaa, että niitä kaikkia oli mahdoton laittaa tuotteiden hintoihin”. Lapin Leipomo Oy:n toimitusjohtaja kertoo että ”Raaka-ainetoimittajien kanssa ei ole enää pitkiä sopimuksia. Lähes kaikki on viikko- tai kuukausitasoista hinnoittelua. Oma kulurakenne nousee nopeampaa, kuin se pystytään siirtämään tuotteiden hintoihin. Esimerkiksi isojen kauppaketjujen kanssa hintoja katsotaan kolme kertaa vuodessa. Nytkin hinnat ovat kiinni tammikuun loppuun saakka”.

Samankaltainen tilanne on lähes kaikilla leipomo- ja konditoria-yrityksillä ympäri Suomea. Itselleni on kevästä lähtien tullut leipomoyrittäjiltä yhteydenottoja siitä, että joku raaka-ainetoimittajista on korottanut taas hintojaan. Kohoavien raaka-ainehintojen siirtäminen eteenpäin tuotteiden hintoihin on äärimmäisen hankalaa kuten jokainen elintarvikealalla toimiva hyvin tietää. Yhden lisähankaluuden tilanteeseen tuo kohonnut sähkön hinta. Niillä yrityksillä, joilla määräaikaiset sähkösopimukset ovat jo umpeutuneet tai umpeutuvat esimerkiksi tämän vuoden lopussa, tulee olemaan erityisen tukalat paikat. Eräs yrittäjä kertoi, että heidän sähkölaskunsa on tällä hetkellä vähän yli 10 000 euroa kuukaudessa, mutta vuodenvaihteen jälkeen se voi olla 100 000 euroa. Hän lakonisesti totesi, että ”Jos noin käy, niin tiedät hyvin, miten yrityksellemme sitten käy”.

Erikoinen piirre tämänkertaisessa kustannuskriisissä on ollut se, miten ”yksinkertaisesti” leipomoalan raaka-ainetoimittajat irtisanoivat heitä sitovat määräaikaiset sopimukset. He kaikki vuorotellen viime keväänä vain ilmoittivat yrityksille, että Venäjän hyökkäyksen johdosta on tullut force majeure -tilanne, jonka takia sopimukset irtisanoitaan**. Sen jälkeen uudet hinnat on annettu vain ilmoitusluontoisena asiana. Leipomo- ja konditoria-yritykset ovat joutuneet pakon edessä hyväksymään tilanteen, jotta ovat saaneet varmistettua, että heillä on jatkossakin raaka-aineita, joilla ylipäänsä voi tuotteita valmistaa. Ja kuten Ylen uutisessa kerrottiin, raaka-ainetoimittajien hinnankorotukset jatkuvat edelleen tasaiseen kuukausittaiseen tahtiin, mutta päivittäistavarakaupan toimijoiden kanssa ”hintoja katsotaan” vain kolme kertaa vuodessa. Jokainen ymmärtää, että edellä mainittu tarkoittaa sitä, että leipomo- ja konditoria-yritykset ovat tämän kriisin ja kohoavien kustannusten todellisia maksajia.

Olen myös aivan varma, että samat raaka-ainetoimittajat, jotka irtisanoivat keväällä väittämällänsä force majeure -perusteella

leipomoiden kanssa heitä sitovat määräaikaiset sopimukset, ovat ehdottomasti sitä mieltä, että esimerkiksi sähköyhtiöillä tai pankeilla ei ole mitään perustetta irtisanoa heidän sopimuksiaan. Taas kerran tulee mieleen sanonta, että ”säännöt eivät ole kaikille samat”, vaan varsinkin kriisitilanteissa tulee käyttöön vahvemman laki.

Kun leipomot ja konditoriat ovat kohoavien raaka-ainekustannusten todellisia maksajia, lisää ”maksamista” yrityksille on tulossa tulevan tes-kierroksen myötä. Ay-liikkeen mielestä on varmasti väärin, että kohonnut inflaatio syö työntekijöiden ostovoimaa. Tämän asian he varmaankin ajattelevat korjaavansa tulevien palkankorotusten myötä. Ja jos näin tapahtuu, erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten kestämatön tilanne pahenee entisestään.

Näyttää vahvasti siltä, että tällä hetkellä elintarvikealan tuotantoketjussa yksikään leipomoiden ”ylä- ja alapuolella” oleva taho ei suostu hyväksymään sitä, että Venäjän hyökkäysota ja sen seurauksena alkanut kriisi vaikuttaisi heidän elintasoonsa tai heidän yrityksensä tekemien voittojen määrää vähentävästi. Tärkeintä on vain tämänhetkinen ja lyhytnäköinen oma etu. Päivittäistavarakaupan toimijoiden olisi syytä pysähtyä miettimään, mikä on heille riittävästi, onko kaikki kustannusten nousu pakko siirtää kuluttajien maksettavaksi ja voiko ”voittojen määrästä” väliaikaisesti tinkiä. Myös raaka-ainetoimittajien kannattaa ottaa huomioon, että kun leipomoiden ja konditorioiden määrä tulee tämän kriisin myötä vähenemään, varsin pian myös raaka-ainetoimittajien määrä väistämättä vähenee. Yhden toimialan tappiosta seuraa suuria tappioita myös muille toimialoille.

Lypsävien lehmien nälkäkuolemaan jättäminen ei ole kovin järkevää, ei ainakaan, jos se tapahtuu omaa ahneuttaan. Nyt kaikkien tahojen, myös valtiovalan, on herättävä pikaisesti miettimään keinoja, joilla mahdollisimman monet pienet ja keskisuuret yritykset, myös leipomo- ja konditoria-yritykset, selviävät tästä kriisistä. Ja miten mahdollisimman monet työpaikat pystytään samalla säilyttämään. Yhteiskunta pelastaa aina suuret yritykset, koska niin on vain pakko tehdä, kuten Fortum/Uniper -tapauksessa taas kerran nähtiin.

Mika Väyrynen

*<https://yle.fi/uutiset/74-20001506>

**Totesin viime kevään aikana monelle yritykselle määräaikaisien sopimusten irtisanomisiin liittyen, että ”Ilmoittakaa, että ette hyväksy yksipuolista irtautumista sopimuksesta, ettekä ehdotettuja uusia korotettuja hintoja. Ja vaikka maksatte ”korotetut” laskut, ilmoittakaa, että pidätte oikeuden periä suorittamanne liikamaksut myöhemmin takaisin”.